

DĖL DARBO VIETŲ IR DARBO JĖGOS KIEKIO PROPORCINGUMO VOKIETIJOS DEMOKRATINĖJE RESPUBLIKOJE

R. H A U K

Tezės

Kuriant išsivysčiusią socialistinę visuomenę, ekonominio vystymosi planingumui keliami dideli reikalavimai. Socializmo ekonominių dėsnių veikimo sąlygos reikalauja šioje išsivystymo pakopoje didesnio vidinio socialistinės reprodukcijos proceso harmoningumo. Laikinas ar ilgesnis net ir atskirų proporcijų nepaisymas trukdo gerinti darbo žmonių gyvenimo sąlygas, tuo tarpu didesnis proporcingumas didina gyvenimo lygio kėlimo mastus ir tempus. Tai ypač priklauso nuo kokybinio ir kiekybinio darbo vietų ir darbo jėgos skaičiaus vystymosi proporcingumo, kurį reikia laikyti pagrindine socialistinės reprodukcijos proceso proporcija. Nepaisant aiškiaus darbo jėgos trūkumo daugelyje sričių, praelytyje nebuvo skiriama pakankamai dėmesio šioms proporcijoms planingai nustatyti.

Nors Vokietijos Vieningosios Socialistų partijos Centro Komitetas pakartotinai pareikalavo imtis priemonių darbo jėgos problemai išspręsti, bendros vystymosi tendencijos ir konkretūs gamybinės technikos bei darbo jėgos ir jos poreikių vystymosi procesai ištirti nepakankamai. Taip pat netobulas turimų svertų rinkinys, stimuliuojantis racionaliai naudoti darbo jėgą, mažinti darbo vietų skaičių, padedantis planuoti, balansuoti ir reguliuoti darbo jėgą. Įvedant naujus ir įvairiapusiškai naudojant turimus gamybinius pajėgumus, susiduriama su dideliais sunkumais, nes jau pasiektas aukštas užimtumo laipsnis, o darbinę veiklą pradedančio jaunimo kiekis dėl bendro gyventojų skaičiaus negatyvaus kitimo yra ribotas.

Užimtumo laipsnis (dirbančiųjų lyginamasis svoris darbingo amžiaus gyventojų — vyrų 16—65 metų, moterų 16—60 metų — skaičiuje) VDR 1974 metais sudarė: vyrų — 99%, moterų — 85%. Mes manome, kad moterų užimtumo laipsnis iki 1990 metų padidės iki 90%, pilnai dirbančių pensinio amžiaus gyventojų dalis, sudaranti 70%, iš esmės nesikeis. Mano nuomone, taip mes pasieksime maksimalų užimtumo laipsnį. Gyventojų kitimą VDR 1972 metais¹, lyginant su kitomis ESPT šalimis, rodo ši lentelė.

Šalis	Gimimų rodiklis	Mirimų rodiklis	Prieaugio rodiklis
Bulgarija	15,3	9,8	5,5
Vengrija	14,7	11,4	3,3
VDR	11,7	13,7	-2,0
Kuba	28,3	5,5	22,8
Lenkija	17,4	8,0	9,4
Rumunija	18,8	9,2	9,6
FSRS	17,4	8,6	9,3
Cekoslovakija	17,3	11,1	9,6

¹ Visi rodikliai apskaičiuoti 1000 gyventojų. Duomenys imami iš ESPT statistikos metraščio.

Kaip rodo šie skaičiai, VDR, skirtingai negu kitose ESPT šalyse, vyksta negatyvus gyventojų kitimas. 1973 metais jis sudarė — 3,1, 1974 metais — 2,9 promilės. Kadangi šį vystymąsi stipriai veikia gyventojų amžiaus struktūra (didelis senyvo amžiaus žmonių skaičius, palyginti nedidelis 20—30 metų amžiaus žmonių lyginamasis svoris, vis dėlto, nepaisant negatyvaus gyventojų kitimo, darbo jėgos kiekis iki devintojo dešimtmečio pradžios šiek tiek didės. Taigi būtina sumažinti darbo vietų skaičių. Ateityje pramonė turi didinti darbo našumą greičiau, negu gamybos apimtį.

Paskutiniojo penkmečio metais kasmet dirbančiųjų sumažėdavo 0,1%, tuo tarpu darbininkų skaičius negamybinėse sferose kilo po 2,1%. 1950—1970 metais žymiai sumažėjo darbo jėgos žemės ūkyje ir amatuose — nuo 2,87 iki 1,4 mln., o jos skaičius pramonėje ir statyboje pagausėjo nuo 2,46 iki 3,38 mln. Kadangi žemės ūkyje ir amatuose jau nebegalima rasti didelių darbo jėgos rezervų, tai vėlesniu laikotarpiu pramonė turi sukurti būtinus jos rezervus daugiapamaininiam turimū ir naujų įrengimų panaudojimui bei negamybinei sferai.

94% VDR pramonės gamybos praeaugio praeitais metais buvo pasiekti, keliant darbo našumą. Tarybų Sąjungoje ši dalis 1974 metais sudarė 84%, Bulgarijoje — 75%, Vengrijoje — 89%, Lenkijoje — 80%, Čekoslovakijoje — 87%. Pas mus ateityje šis skaičius turės viršyti 100%; tai reiškia, kad gamybos praeaugis bus pasiektas, mažinant darbo jėgos kiekį.

Aprūpinimui darbo jėga iš esmės daro poveikį investicijų politika. VVSP nuo VIII partijos suvažiavimo orientuoja labiau intensyvią reprodukcijos procesą, laikant darbo jėgos taupymą svarbiu šio proceso kriterijumi. Daugelis įmonių kolektyvų padidino gamybą, nenaudodami papildomos darbo jėgos. Vis dėlto naujų darbo vietų skaičius yra didesnis už sutaupyty darbo vietų skaičių. Tai reiškia, kad darbo jėgos deficitas didėja, nors ir lėčiau, negu aštuntojo dešimtmečio pradžioje. Reikia užbaigti šį procesą ir palapsniu mažinti darbo jėgos deficitą. Tai reikalauja tiksliau balansuoti papildomą darbo jėgos poreikį ir planingai ją išlaisvinti, planuojant ir realizuojant investicijas. Investicijų struktūra turi būti ir toliau keičiama darbo vietas taupančių intensyvių investicijų naudai.

Aprūpintumo darbo jėga skirtumai lemia skirtingą investicijų struktūrą. Poveikį darbo jėgos naudojimo efektyvumui daro taip pat ir santykis tarp jos kvalifikacijos ir darbo vietų kvalifikacinių reikalavimų. Ilgą laiką dėmesio centre buvo bendras kvalifikacijos lygio kėlimas. Padėtis pasikeitė, kai buvo kiekybiškai iš esmės patenkinti pagrindiniai specialistų poreikiai. Vis daugiau reikšmės čia įgauna struktūrinis kvalifikacijos krypties ir jos reikalavimų sutapimas, taip pat kokybinis kvalifikacijos pajėgumo didinimas atskirose jos pakopose.